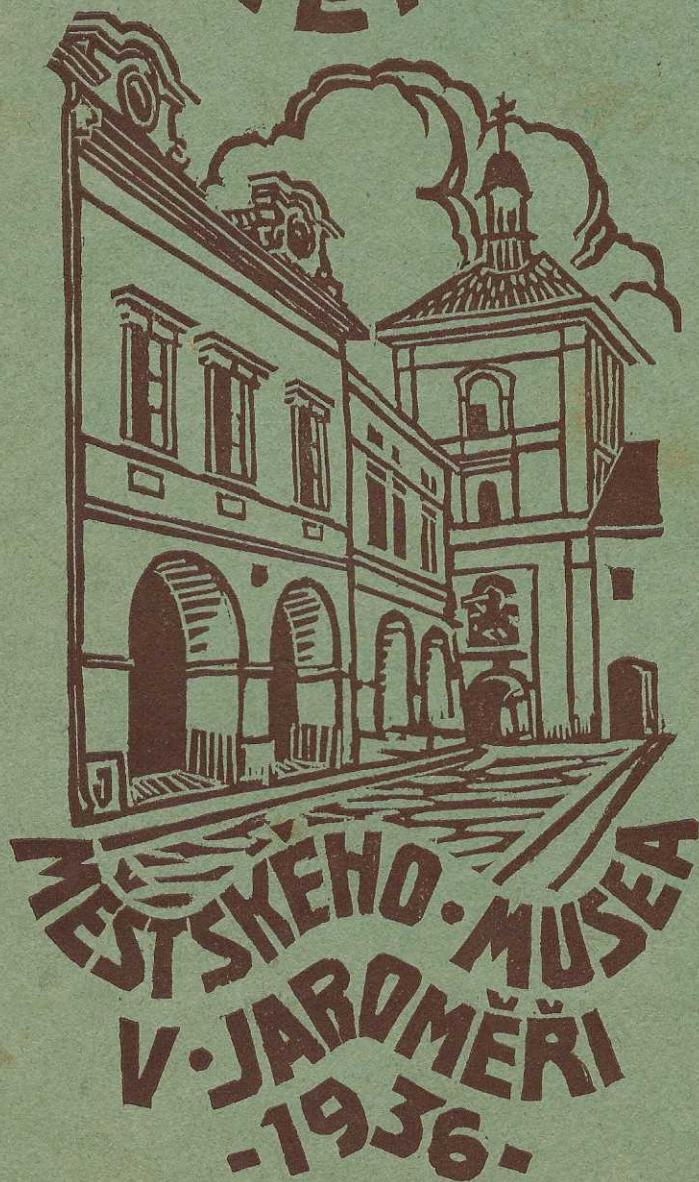

VII
ROČENKA

ROČENKA
městského musea
v Jaroměři
1936.

VII.

Do tisku upravil
J a n K r a u s ,
říd. uč. v. v.

Jaroměř 1936.

V. Pácalt:

Krátký životopis osudem pronásledovaného kněze Václava Hrdličky, kaplana v Jaroměři roku 1869.

Po válce bratrů s bratry, to jest Němec s Němci v roce 1866, panovaly nejen v Jaroměři, ale všude v Čechách zvláštní poměry. Moc klerikálů nabývala všude vrchu. Kněžstvo mělo ve veřejném životě ohromný vliv, a toto kněžstvo po zmařeném vyrovnání po pádu ministerstva Beustova, Auersperkova, Taafova, Herbstova a Potockého, kteří se od roku 1867 do roku 1870 vystřídali, nesmělo být ani svobodomyšlné ani národní, je čistě římsko-katolické-ultramontání.

V Jaroměři jako všude jinde v ten čas, mělo kněžstvo ve veřejném životě veliký vliv. Jaroměřské občanstvo bylo již tenkrát ve velké většině pokrokové, prodchnuté ideami svobodomyšlnými a dělilo se na dvě strany, které se od sebe ohromně lišily. Strana pokroková vedená notářem J. C. Cernerem, vzmáhala se rychle a nezadržitelně. A přímo ten čas byl sem za kaplana ustanoven katecheta vyšší reálky v Kutné Hoře, páter Václav Hrdlička, kněz jaký v Jaroměři dosud nebyl, pokrokový, svobodomyšlný pln nadšení a vroucí lásky k národu, výborný řečník a kazatel, který dovede uchvátiti, a za kterým se v místě jeho působení posluchači táhli. Tohoto kněze předcházela pověst, že byl do Jaroměře přesazen z trestu pro řeč, kterou měl jako slavnostní řečník při svěcení praporu Sokola v Kutné Hoře, a to již stačilo, aby utvořily se dvě strany. Strana pokroková, která se na něho velice těšila, a strana zpátečnická, která v něm viděla kněze trestaného a proti svému posvěcení hřešícího. Strana pokroková viděla v něm zase kněze pykajícího za své přesvědčení a přesazení z trestu, bylo mu u ní nejlepším doporučením.

Nový kaplan Václav Hrdlička narodil se dne 7. září 1829 v Sobotce, starobylém městečku v kraji boleslavském jako syn mistra koželužského. Studoval na piaristickém gymnasiu v Mladé Boleslavi, a již jako student stával ve svém rodišti i mimo něj v čele vlasteneckého ruchu a roku 1848 obracel k sobě pozornost svým vystupováním. Jeho snažením zřízeno v Sobotce znovu pěkné divadlo, na němž Hrdlička často hrával přední úlohy. Jako posluchač filo-

sofie v Praze, vydával se svým přítelem Václavem Bendlem v roce 1851 humoristicko-satyristický list „Rachejtla“, do něhož mnohými články přispíval.

Okolnostmi donucen, opustil filosofická studia a vstoupil do theologie a roku 1857 byl vysvěcen na kněze. Po krátkém působení v duchovní správě ustanoven katechetou na vyšší reálce v Kutné Hoře, kde kromě školy působil horlivě ve veřejném životě a zjednal si neobyčejnou oblibu jako řečník a kazatel. Při svěcení praporu Sokola jako slavnostní řečník pronesl Hrdlička tak vlasteneckou řeč, která byla sice nadšeným souhlasem lidu přijata, ale ani u světských ani u duchovních úřadů obliby nedošla. Hrdlička ale také jinak projevoval své pokrokové názory a byl proto zbaven úřadu katechety na reálce, a ustanoven z trestu za kaplana do Jaroměře. Ale i tu stihaly ho následky svobodomyšlného působení kutnohorského, neboť čas, ve kterém se do Jaroměře dostal, byl v ohledu národním plný podivných politických převratů, a nový kaplan nebyl z lidí, kteří své názory často mění. Hrdlička šel bez bázně za svým přesvědčením. V tom čase nebylo v městě vlastenecké slavnosti, aby se ji vynikajícím způsobem nezúčastnil. Navštěvoval všechny zábavy, zejména horlivou činnost vyvinul v ochotnickém spolku divadelním, jehož byl čilým jednatelem. Také v blízkých Dolanech založil nový spolek divadelních ochotníků a byl také jeho ředitelem.

Povážlivým na tehdejší čas, stal se pro něho milostný poměr v němž se zapletl, zahleděv se příliš hluboko do krásných očí mlynářovy dcery v Hořenicích. Brzo roznesla se pověst, že byl v konsistoři obžalován a tak čekáno od jedněch s radostí, od většiny občanstva s obavou, že mladý zde velice u pokrokových lidí oblíbený kněz, zavezen bude do některého kláštera, odkud se již nevrátí. Později se pak vyprávělo, že skutečně jedné tmavé noci přijel před děkanství krytý kočár, který měl jej odvést, ale po Hrdličkovi jako by se země slehla, nebyl na děkanství, nebyl v městě ani ve mlýně. Pověst o krytém voze byla pouhou smyšlenkou. Hrdličkovi dostalo se od jeho přátel, jichž tu měl mnoho, výstrahy a proto ujel ale ne v tmavé noci, nýbrž za bílého dne ve čtvrtek dne 22. dubna 1869. Pomalu bez bázně a strachu, s deštníkem v ruce ubíral se Jakubským předměstím k Čáslavkám.

Jako nejoddanější přítel Vítězslav Durchánek starší, zahradník šel napřed, dával pozor a na smluveném místě jej čekal. Hned nato došla je bryčka, ve které seděl poštovník pan J. Baudyš a vyzval je, aby se s ním svezli. Kočí byl Němec neznající slova česky, mimo to byl teprve druhý den ve službě a nikoho neznal.

Mimo těchto jeho přátel byli mu též při útěku pomocní notář pan J. C. Exner a ostrovský mlynář Náhlavský. Tehdejší zdejší děkan, stařeček již osmdesátiletý p. J. Kulhavý, zachoval se v této záležitosti velice šetrně, jen si při příležitosti postesknul: „Měl jsem Hrdličku a ona mi ulítla“.

V Čáslavkách a Dolanech věděli přátelé z ochotnictva od něho samého, že musí prchnouti, a také se s nimi rozloučil, přijal i peněžitý příspěvek na cestu. Z Dolan až k sv. Rosálii u Sviníšťan, šel s nimi pěšky, tam rozloučil se se slzami v očích: „Takhle milí přátelé utíká Čech ze své drahé vlasti“. Nato usedl zase k doprovázejícím ho jaroměřským přátelům do kočáru p. Antonína Kupky z Jaroměře, který je mezi tím dojel a jeli na nádraží do Starkoče, kde počkali na vlak k Trutnovu a pak dál do Pruska.

Mimo z prvu uvedeného povozu pana poštovníka vyjelo prý později z Jaroměře ještě asi osm přátelů v bryčkách a kočárech, někteří k Chvalkovicům, někteří ke Skalici, a někteří k Rychnovku, aby zmátli stíhače. Kde se Hrdlička v Prusku zdržoval není známo, je však pravděpodobno, že kruh jeho přátel v Jaroměři to věděl. Jeho kaplanka na děkanství ihned zavřena, jeho věci tam se nacházející zabaveny a brzy po jeho zmizení na podání veřejnou dražbou prodány. Při dražbě, protože každý z jeho přátel chtěl mít něco na památku, stržen slušný obnos peněz, který obdržel jeho věrný přítel p. notář Exner, když prokázal se spisem, že mu páter Hrdlička vše daroval.

Útek pátera Hrdličky byl tehdy dle náhledu tehdejšího dvoje-hodného pana faráře z Nagy v Semonicích, zbytečný, an mohl dle nového zákona jednoduše ohlásiti své vystoupení z církve katolické, a přestoupiti k církvi československé. Páter Hrdlička se také po krátkém čase vrátil, a po přípravě u evangelického faráře Nagyho v Semonicích, vykonal zkoušku k přestupu a brzy nato, stal se československým farářem ve Mšeně a později v Chocni. Následkem osočování svých nových pánů bratrů farářů u vlády, byl však místa toho zbaven, Asi v polovici prosince přijel navštívit své jaroměřské a dolanské přátelé a pisatel těchto řádků měl tu čest jej ze Semonic do Dolan a zpět odvézt, to bylo v roce 1869. Když pak na začátku roku 1870 se domníval, že toho stálého pronásledování je již dost, odešel do Ruska, kde právě na Volyni usedli Češi hledali duchovního správce. Krátce nato šla za ním i jeho snoubenka z hořnického mlýna. Současně s Hrdličkou odebrali se na Volyn do Ruska také dva jiní čeští kněží Kašpar a Saska. Ruská vláda podporovala snahy těchto kněží v sjednocení českých osadníků. Hrdlička byl ustanoven duchovním správcem tří újezdů a sice: Dubeneckého, Lhokyho a Vladimírsko-Volyňského. Přifařené osady do nichž mu bylo dojížděti byly: Podhájec, Mirohošť, Ploska, Sedmidubý, Doro-gasta, Krásná Hora, Malin, Koněruty, Volkov, Pohorelice, Buděraž, Misvě, Boričovka, Teremno, Knihynky, Mstušyn, Novoselky, Kubičov, a Boratin. Úloha jeho byla velmi těžká. Většina českých osadníků byla římsko-katolická, menšina dělila se na vyznání helvetské a aufspurské.

Ke státní církvi pravoslavné neměli čeští osadníci žádné náklonosti. Hrdlička jakoby stál v trojím ohni. Osadníci utvořili dvě strany, jejich duchovní správce hlásal jim vznešenou nauku: „Bůh

láska jest". Nesnáze činili mu někteří katolíci, když ve svých potřebách vyhledávali duchovní polské. Vláda ruská nesla to velmi nemile a kárala za to českou duchovní správu. Hrdlička pracoval dále; lid spatřoval v něm otce a bratra, jeho ideál, ideál inteligence české v Rusku sjednotiti všechna vyznání v církvi českobratrské, byl již blízký skutečnosti, protože také farnost kulečská faráře Kašpara byla tímto směrem vedena. Třetí český farář Saska chtěl zase uvést všechny české osadníky do lůna církve pravoslavné. Vláda, aby se přesvědčila o smýšlení osadníků, svolala roku 1880 církevní sjezd do obce Kvasilova. Vládu zastupoval dvorní rada Voronin, předsedou sjezdu byl Hrdlička. Většina osadníků přijala vyznání českobratrské. Zvolen ihned výbor, jehož předsedou byl zvolen Hrdlička, který měl vypracovati církevní zřízení a předložit je ministerstvu. Farář Saska pracoval proti a zřekl se duchovní správy.

Trvalo několik roků, než zřízení církve českobratrské vládou nepotvrzeno. V r. 1888 carským rozhodnutím církev českobratrská v české fary se ruší a farářům nařízeno tyto vykliditi. K své žádosti byl Hrdlička po 19 letech farářování jmenován v roce 1890 profesorem na 5 gymnásií v Kijevě s dosti skrovným platem. Ochuravěl těžce a po tříletém vyučování bez pense propuštěn. Uchýlil se se ženou a dcerou do vsi Boratina, kde měl skrovný domek. Přijeli tam v roce 1892 na prázdniny.

„Přijel jsem k Vám umřít“ pravil k sousedům, kteří ho vítali, a v pátém týdnu prázdnin také zemřel, a byl pohřben v Boratýně na Volyni v pátek dne 12. srpna 1892. Jedinou svou dceru Slavěnu, narozenou v roce 1872 dal na vychování do Prahy, kde absolvovala vyšší dívčí školu.

Z pamětní knihy ochotnického divadla v Dolanech.

